

Yleisradiotutkimuksen avainkysymyksiä

Yleisradion säännöllisellä tutkimustoiminnalla on liki kolmenkymmenen vuoden perinteet. Kuitenkin erimuotoisia yleisömittauksia on tehty jo 40- ja 50-luvuilta lähtien. Tänäpäin Yleisradion tutkimustoiminta keskittyy kolmelle tutkimusalueelle: yleisö- ja ympäristöseurantaan, laadulliseen yleisötutkimukseen sekä ohjelmatutkimukseen.

Kaiken Yleisradion tutkimustoiminnan ensisijaisina tavoitteina on palvella yhtiön ohjelmatoiminnan suunnittelua sekä ohjelmakehitystyötä niin, että ohjelmisto vastaa yleisön odotuksiin ja tarpeisiin. Tämän lisäksi Yleisradion tutkimustoiminta pyrkii edistämään radio- ja tv-viestintään liittyvää tietämystä laajemmin suomalaisessa yhteiskunnassa. Muun muassa tämän vuoksi Yleisradion tutkimustoiminta julkaisee vuosittain joukon tutkimusraportteja yleiseen käyttöön. Itse asiassa Yleisradion tutkimusosasto on suurin maamme sähköisen viestinnän tutkimuslaitos, joka toimii yhteistyössä muiden kotimaisten ja kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa.

Yleisö ja ympäristöseuranta

Yleisradio tutkii radio- ja tv-yleisöjä jatkuvan seurannan avulla. Radioyleisöjä seurataan vuodessa usean valtakunnallisen ja 16 alueellisen mittauksen avulla. Näin voidaan radioyleisökäyttäytymistä seurata ottaen huomioon alueelliset kilpailutilanne-erot, päivittäinen ohjelmatarjonta sekä erilaiset taustatekijät. Vuoden 1991 syksystä alkaen alueelliset yleisöseurantatiedot on kerätty yhdessä paikallisradioliiton kanssa.

Televisioyleisöä on seurattu vuodesta 1987 lähtien nykyaikaisen Suomessa kehitetyn mittaritutkimuksen avulla. Tiedonkeruu tapahtuu yhdessä MTV:n ja Mainostoimistojen liiton kanssa. Tutkimuksen paneelissa on 450 kotitaloutta eli yli tuhat yksittäistä katselijaa. Mittaritutkimus tuottaa päivittäistä tietoa television käytöstä: tv-ohjel-

mien seurannasta, kaapeli- ja satelliittikanavien seurannasta ja videoiden katselusta. Lisäksi tutkimuksen kohteena olevista henkilöistä on käytettävissä runsaasti taustatietoa erityisanalyysija varten. Mittaritutkimusjärjestelmä on paraikaa uudistettavana, ja 1990-luvun alkupuolella se on tarkoitus kehittää alallaan Euroopan nykyaikaisimmaksi. Erityisesti kehitetään tiedon jatkokäsitelymahdollisuuksia.

Yleisöseurantatietojen avulla pyritään tukemaan yhtiön ja yksiköiden johtamista sekä ohjelmistosuunnittelua. Tietoja käytetään myös toimistujen ohjelmatyössä. Yksi yleisöseurannan avainkysymyksiä 1990-luvulla tulee olemaan se, kuinka hyvin yleisötietojen perusteella pystytään kuvaamaan todellisten yleisösegmenttien käyttäytyminen. Vain tällä tavalla voidaan tarjonta koordinaida ja kehittää kokonaisuudessaan palvelemaan ja tarkoituksenmukaiseen suuntaan. Tämä avainkysymys liittyy yksiköissä ohjelmakaavioiden ja yhtiössä ohjelmistokoordinaation haasteisiin.

Toinen yleisöseurannan avainkysymys 1990-luvulla liittyy laadullisten taustatietojen kehittämiseen. Viestinnän yleisösegmentit muodostuvat erilaisten elämäntapa- ja arvotekijöiden vaikutuksesta. Tämän vuoksi on tulevaisuudessa pysyttävä entistä täydellisemmin kuvaamaan yleisön "pehmeitä" ominaisuuksia ja liittämään viestinnän kulutuskäyttäytyminen muihin elämänlaadullisiin piirteisiin. Tästä syystä Yleisradio on ryhtynyt seuraamaan yleisökäyttäytymistä myös kansallisen Monitor- ja eurooppalaisen RISC-tutkimuksen avulla. Talvesta 1991 alkaen television

yleisöseurantatiedot on voitu yhdistää näiden tutkimusten antamiin laadullisiin arvo- ja asennetietoihin.

Analyyttinen yleisötutkimus

Jatkuvan yleisöseurannan ohella Yleisradion tutkimustoiminta on viime vuosina panostanut laadulliseen ja analyttiseen yleisötutkimukseen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa oikeaa ja realistista tietoa suomalaisista yleisöistä sekä heidän mediasuhteestaan. Nämä tutkimustulokset julkaistaan useimmiten kirjoina kaikkien radio- ja tv-viestinnästä kiinnostuneiden luettavaksi.

Yleisradion tutkimustoiminta on viime vuosina sijoittanut varsin runsaasti tutkimustyötä myös yleisöteorian kehittämiseen. Tämän on koettu olleen välttämätöntä ja kannattavaa koko ajan kasvaneen määrällisen seurantatiedon tulkinnassa ja hyödyntämisessä. Muun muassa ns. "Elämäntapa"-tutkimusprojekti, joka vuosina 1985 - 89 toteutettiin yhdessä maamme johtavien yhteiskunta- ja kulttuurintutkijoiden kanssa, on tuottanut perustutkimuksen luonteisenakin hankkeena sellaista tietoa, johon on voitu tehokkaasti yhdistellä yleisöseurantatietoja ja jota on voitu soveltaa yhtiön ja yksiköiden suunnittelussa. Toinen suurehko viime vuosien ponnistus on liittynyt suomalaisten musiikkimakujen tutkimiseen. Tutkimuksen antia on voitu soveltaa uusien radiokanavien musiikkiprofiilien suunnittelussa.

Tänään laadullisen yleisötutkimuksen tärkeimmät ongelmanasettelut liittyvät yhtäältä ohjelmien "lähivastaaanoton" (eli ns. reseption) tarkempaan selvitykseen sekä perheissä tapahtuviin ohjelma- valintoihin. Erityisenä tutkimushaasteena on kehittää lähivuosina radion käytön nykyaikaista yleisöteoriaa. Kaikkien näiden teoreettistenkin tutkimusten tavoitteena on antaa ohjelmantekijöille realistinen ja oikea kuva ohjelmien käytöstä ja merkityksestä todellisissa arkipäivän tilanteissa. Yksi tehokas tie tähän käytännön tavoitteeseen kulkee teoreettisen tutkimuksen kautta. Siksi Yleisradion tutkimustoiminta aikoo jatkossakin panostaa vaativiin teoreettisiin projekteihin yhteistyössä yliopistojen ja muiden tutkimuslaitosten kanssa.

Ohjelmatutkimus

Tulevaisuuden tärkeimpiä haasteita Yleisradion tutkimustoiminnalle on ohjelmatutkimuksen kehittäminen. Yhtiön ohjelmien menestys tulevassa kilpailutilanteessa riippuu ratkaisevasti siitä, kuinka hyvin ne vastaavat yleisön yhä kriittisemmiksi muuttuvia odotuksia niin temaattisesti kuin ilmai-

sullisestikin. Ohjelmatoiminnan moderni tuotekehitystoiminta on siksi 1990-luvulla välttämättömyys. Ongelmallista tässä suhteessa on kuitenkin se, ettei maamme yliopistoissa ole kehittynyt alan omaa tutkimusperinnettä, johon Yleisradion ohjelmatutkimus voisi tukeutua. Siksi tällaisen perinteen synnyttäminen humanististen tieteiden kenttään palvelisi myös yleisradiotutkimuksen tulevaisuuden intressejä.

Tutkimustoiminta tarjoaakin kuluva vuodesta alkaen panostusta ja tukea ohjelmien ilmaisulliseen ja sisällölliseen kehitystyöhön muun muassa syksyllä 1991 alkaneen palautetutkimuksen avulla. Sen avulla on testattu ja testataan joukko radio- ja tv-ohjelmia katsojan välittömän kokemuksen näkökulmasta. Näin saatu palaute siirretään sitten suoraan ohjelman tekijöiden ja kehitystyön avuksi.

Tämän lisäksi on selvä tarve lähivuosina panostaa suomalaisten ohjelmatyyppien, ensimmäisessä vaiheessa fiktiivisten ohjelmien lajitutkimukseen. Toistaiseksi Suomesta puuttuu kokonaan tutkittu tieto esimerkiksi suomalaisen ohjelmatuotannon historiasta, suomalaisen radio- ja tv-ilmaisuksen ominaispiirteistä ja kehityksestä. Miten tämän päivän ohjelmat perustuvat menneiden ohjelmien ratkaisuille? Miten menestyvä suomalainen ohjelma poikkeaa ulkomaisesta? Tällaisen ohjelmatutkimuksen tavoitteena olisikin parantaa ylipäätään suomalaisen ohjelmatuotannon itseymmärrystä omasta menneisyydestään ja omimmista aineksistaan. Vain tätä kautta voidaan tulevaisuuden ohjelmakehitystyössä päästä systemaattisiin panostuksiin ja parannuksiin.

Yhteistyö

Yleisradion tutkimus toimii jatkuvasti yhteistyössä koti- ja ulkomaisten viestinnän ja kulttuurin tutkimuslaitosten kanssa. Tämä yhteistyö on aikaansaanut selviä edistysaskeleita maamme viestinnän tutkimuksessa viime vuosina. 1990-luvulla tätä yhteistyötä aiotaan tiivistää erityisesti keskeisten yleisö- ja ohjelmatutkimushankkeiden myötä. Tutkimusosasto panostaa 1990-luvullakin myös perinteiseen näkyvään rooliinsa eurooppalaisessa yleisradiotutkimuksen kentässä.